

Ordblindhed

- information til forældre

Udarbejdet af Videncenter for Sprog og Læsning for at give forældre til ordblinde elever en generel viden om ordblindhed, kommunens brug af hjælpeprogrammer samt ideer til, hvordan man som forældre kan støtte sit ordblinde barn.

I dette hæfte kan du læse om

- 3** Ordblindhed
- 4** Kendetegn
- 5** Læsning
- 6** Læse-skriveteknologi (LST)
- 6** Grundfunktionerne
- 7** Nota – et digitalt bibliotek
- 8** Skolens understøttelse af de ordblinde elever
- 9** Folkeskolens prøver:
- 9** Skolens forventninger til jer som forældre
- 10** Lektier
- 10** Vigtigheden af forældrenes støtte
- 11** Barnet skal selv huske
- 11** Mere viden

Ordblindhed

Ordblindhed forårsages af vanskeligheder med at opdele ord i enkeltlyde (fonemer) og med at få enkeltlyde til at smelte sammen til stavelser og ord. Reglerne for hvordan vi skriver sprogets lyde med bogstaver, kaldes også skriftens lydprincip. Vanskeligheder med skriftens lydprincip resulterer i følgende centrale tegn på ordblindhed:

Mange læsefejl i modstrid med bogstavernes lyde

Vanskeligheder med at læse nye ord

Langvarige vanskeligheder med stavning

Det er også vigtigt at huske, at disse vedvarende vanskeligheder med afkodning kan føre til en udfordret forståelse af det, man læser. Dette skyldes ofte en langsom og upræcis læsning, et lille ordforråd og mindre erfaring med at læse og forstå forskellige teksttyper.

Ordblindhed er en funktionsnedsættelse, som kan ses i forskellige grader og med forskellige styrker og udfordringer. At være ordblind betyder ikke, at man slet ikke kan lære at læse eller stave ord, men at man er udfordret i at få færdighederne automatiseret og dermed blive en hurtig og sikker læser og skriver. Ordblindhed kommer til udtryk i varierede grader.

Både nationale og internationale undersøgelser viser, at 5-7% af befolkningen på verdensplan er i skriftsprogsvanskeligheder forårsaget af ordblindhed.

For mere viden: [Emu.dk](https://www.emu.dk)

Kendetegn

De overordnede kendetegn for ordblindhed er vanskeligheder med læsning, stavning og skriftlig formulering. For ordblinde er det vanskeligt at omsætte bogstaver til lyde og lyde til bogstaver. Vanskelighederne får den betydning, at ordblinde bruger længere tid på at læse og skrive. Det er forskelligt, hvor svært den enkelte har det med at læse og skrive.

Ordblinde har specielt svært ved at læse og stave ord, som de ikke kender, eller som de ikke har læst eller stavet før. Som ordblind kan man også have problemer med læseforståelse, talesprog og ordforråd.

Nogle ordblinde elever kan trænes til at læse alderssvarende tekster, men det kræver hårdt arbejde, og læsehastigheden vil altid være nedsat, hvormed de kan miste forståelsen af det læste. Ordblinde elever har ligeledes ofte vedvarende problemer med stavning.

Det kan tidligt i skoleforløbet undersøges, om en elev er i risiko for at udvikle ordblindhed, og der kan sættes ind med målrettede indsatser, som kan reducere vanskelighederne. Det kan dog tidligst konkluderes, om et barn er ordblind i slutningen af 3. klasse.

Man kan ikke slippe af med sin ordblindhed, men vanskelighederne kan kompenseres ved brugen af læse- og skriveteknologi, træning og undervisning. Med den rette støtte og hjælp kan der kompenseres for en stor del af ordblindheden, og derved kan ordblinde elever klare sig godt i skolen og uddannelsessystemet.

Læsning

Læsning skal ses som stående på to ben – konventionel læsning og lyttelæsning. Ved **konventionel læsning** (læse med øjnene) trænes barnets afkodning. Denne afkodning kan trænes ved selvstændigt at læse i bøger, som passer til barnets aktuelle læseniveau – skolen kan hjælpe med at finde egnede bøger til dette formål.

Når der læses konventionel læsning, kan man som forældre støtte sit barn ved at lytte til oplæsningen. Støder barnet ind i ord, det ikke kan læse selv, kan man give barnet mulighed for at prøve selv eller læse ordet for barnet, så barnet kan fortsætte læsningen af sætningen. Det er vigtigt at have for øje, at barnet skal kunne læse teksten/bogen med ca. 92-95 % i rigtighed – dvs. at barnet ikke må gå i stå for mange gange på hver side – ellers er bogen for svær, og man skal finde et lettere niveau.

Det anbefales at børn læser hjemme hver dag – men i perioder kan der være behov for at læse mere eller mindre. Evt. kan der suppleres med lyttelæsning, da konventionel læsning er energikrævende for det ordblinde barn.

Det andet ben i læsningen er **lyttelæsning (læse med ørerne)**. Det er her barnet kan lyttelæse tekster/bøger, som har et indhold med alderssvarende temaer, interesser o. lign. Lyttelæsningen styrker barnets ordforråd, giver en bedre læseoplevelse samt en bedre læseforståelse, da barnets ressourcer kan bruges på at forstå teksten frem for at afkode ordene.

Som forældre kan man støtte op om lyttelæsningen ved at spørge til det læste – hvad skete der med hovedpersonen i dag? Hvor foregik handlingen? Hvad handlede det om? Hvad var det mest spændende, du læste i dag?

Læse-skriveteknologi (LST)

Når man er ordblind, har man ret til kompenserende hjælpemidler. I Silkeborg Kommune vil det være en PC med oplæsnings- og ordforslagsprogram samt mulighed for tale til tekst. Når man er ordblind, har man også ret til at have digital tekst, så det kan læses op med et oplæsningsprogram.

I Silkeborg Kommune har alle elever via deres unilogin adgang til kompenserende programmer/læse-skriveteknologi (LST)

Ordblinde elever bliver hjulpet i gang med at bruge programmerne – enten af skolens læsevejleder/IT-advokat eller af elevens egne lærere. LST har nogle grundfunktioner, som eleverne kan anvende, men den specifikke brug af LST vil altid være i dialog med den enkelte faglærer i det pågældende fag.

Grundfunktionerne

Oplæsning

Et oplæsningsprogram kan læse tekst højt, når teksten er i digital form.

Ordforslag

Ordforslag hjælper med at stave ord ved at komme med forslag ud fra de bogstaver, som skrives.

Tale-til-tekst

Tale til tekst giver mulighed for at tale til et device, som derefter skriver det ned.

Skanning og OCR

Skanning og OCR gør det muligt at få teksten overført til digital form, som derefter fx kan oplæses.

Nota – et digitalt bibliotek

Nota er et bibliotek og videnscenter, der tilbyder lydbøger og e-bøger til bl.a. ordblinde. På Nota findes både skønlitteratur, faglitteratur, undervisningsbøger, avisartikler og digitale tegneserier, og til brug i grundskolen findes en del indskannede fagbøger/opgavebøger/grundbøger i PDF-format.

Det er skolen, der med din/jeres samtykke indmelder barnet til Nota. Når Nota har oprettet dit barn som medlem, modtager barnet en midlertidig adgangskode til Notas digitale bibliotek. Adgangskoden bliver sendt til den mailadresse, der er oplyst på indmeldelsesblanketten. Dit barns medlemskab gælder hele livet.

Det er gratis både at blive medlem af Nota, at bruge bibliotekets bøger og andre tilbud.

I finder bøger på Nota via nota.dk

Dit barn skal logge ind med brugernummer og adgangskode eller UNI-login. Dit barn kan downloade eller afspille Notas lydbøger på en computer eller lytte til bøgerne på en tablet eller smartphone. Notas app, Nota Bibliotek, gør det nemt for dit barn at lytte til lydbøger og kan hentes til både iOS og Android.

Skolens understøttelse af de ordblinde elever

Skolen er ansvarlig for:

At udlevere opdateret PC/software til egen PC

At tilmelde eleven Nota

At introducere eleven til læse-skriveteknologi

At alle materialer er digitalt tilgængelige inden undervisningen.

At skolens undervisende personale har viden om ordblindhed og den didaktiske brug af læse-skriveteknologi

At tilbyde skole/hjemsamarbejde evt. med en handleplan for den ordblinde elev

At tilbyde **ordblindevenlig undervisning** i klassen, fx

At have forventninger til de ordblinde elever, når de bruger deres digitale værktøjer (oplæsning, ordforslag, tale-til-tekst og OCR)

At være i løbende dialog med eleven om brugen af LST og læringsstrategier

At understøtte erkendelse, mindset og selvværd fx via elevnetværk

At sørge for at LST fungerer optimalt i test- og prøvesituationer

Folkeskolens prøver:

Ordblinde elever kan tage folkeskolens afsluttende prøver på særlige vilkår. Dvs. de ordblinde elever har ret til ekstra tid ved test og prøver i grundskolen og må som udgangspunkt også bruge de hjælpemidler, de bruger i hverdagen.

Skolen er ansvarlig for at have viden om folkeskolens prøver på særlige vilkår og forberede elever herpå. Ikke alle ordblinde er ens, derfor kan det også være forskelligt, hvad den enkelte elev har brug for. Skolens leder har ansvaret for en samlet vurdering af den enkelte elevs behov. Vurderingen foregår i samarbejde med elev, forældre og lærere.

Skolens forventninger til jer som forældre

Det forventes, at du henvender dig til skolen, hvis du har spørgsmål og/eller føler usikkerhed om dit barns undervisning. Du kan kontakte dit barns lærere, skolens læsevejleder eller skoleledelsen.

Derudover har I som forældre et ansvar i:

At deltage i skole/hjemsamarbejde og udarbejdelse af evt. handleplan

At legitimere og understøtte brugen af læse- skriveteknologien, da det er denne som på sigt muliggør, at den ordblinde elev kan forfølge sine drømme om en fremtidig uddannelse.

At understøtte såvel konventionel - som digital (lyttelæsning) læseudvikling alt efter barnets behov.

Løbende samtale og dialog med barnet omkring følelser og tanker omkring ordblindheden. Se evt.: **Nota**

Lektier

Tal med skolen om, hvordan I skal forholde jer til lektier. Det kan være en god idé at lave konkrete aftaler om, hvad der forventes af lektielæsningen.

Hvis dit barn har læselektier for i dansk, historie eller andre tekstfag, kan det være en god idé, at dit barn lytter til teksterne med ørerne, da 'læsning med øjnene' kan medføre at dit barn hurtigere udtrættes. Lyttelæsning og aftaler om lektierne kan give et større fokus på indhold og forståelse af det læste.

Der bør være rimelighed i lektiemængden, og det er forskelligt fra elev til elev, hvad der giver mening. De aftaler, der laves med skolen, kan evt. fremgå af dit barns handleplan, så alle ved, hvad forventningen og aftalen er.

Vigtigheden af forældrenes støtte

Det er vigtigt, at I som forældre samarbejder med skolen om barnets vanskeligheder, deltagelse og udbytte af undervisningen.

Det opfordres til, at I:

Følger op på de aftaler, der i fællesskab er lavet med skolen

Spørger ind til, hvordan jeres barn har brugt deres læseskriveteknologi i forskellige fag

Er rollemodeller, der også selv læser bøger. Det er knapt så vigtigt, hvad man læser, som at man læser

Er opmærksomme på, at ordblindheden ikke kommer til at fylde for meget i barnets hverdag og fritid, fx have fokus på barnets styrker og kompetencer

Barnet skal selv huske

At gøre opmærksom på behov for hjælp og støtte

At deltage aktivt i undervisningen og bruge læse-skriveteknologien (både i skolen og hjemme)

At deltage i evt. elevnetværk og være åben omkring ordblindheden

At acceptere at det er hårdt arbejde at læse og skrive
– men også huske alt det, man er god til

Mere viden

"Ordblindhed – en håndbog til forældre" Andreassen, K. & Jandorf, B. D. (2013). Special-pædagogisk Forlag.

Skal jeg fortælle dig om ordblindhed? Hultquist, A. M. (2015). Dansk Psykologisk Forlag.

Nota – et digitalt bibliotek til bl.a. ordblinde. Her ligger der bl.a. nyhedsbreve og forældreguides: Nota: **Nota - Forældreguide**

Ordblindhed.dk er en hjemmeside, som formidler viden om, hvordan man kan støtte sit ordblinde barn: **Ordblindhed.dk**

C D E F C